

DIRECTOR
Dr. ALEXANDRU RUSU

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BLAJ - JUD. TARNAVA MICĂ

INSERATE:
Un șir garmond: 6 Lei. La
publicări repetate după
:: :: învoială :: ::

Unirea

REDACTOR RĂSPUNZĂTOR:
Dr. AUGUSTIN POPA

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 200 Lei
Pe 6 luni . . . 100 Lei
Pentru străinătate 400 Lei
Numărul 4 Lei

Foaie bisericească-politică. — Apare în fiecare Sâmbătă.

Serbarea dela Recea

Se știe, că în comuna Recea, de lângă Baia-mare, locul de naștere al episcopului Mihail Pavel, s'a aranjat Dumineca trecută o serbare, ce venea să comemoreze împlinirea unui veac dela nașterea acestui mare arhieru al bisericii noastre.

În frunte cu Preasfințitul Iuliu al Gherlei, în a cărui eparhie se găsește comuna Recea, s'au întrunit la această pioasă serbare reprezentantul Blajului și al I. Preasfințitului mitropolit Vasile, pâr. canonic Dr. Victor Macaveiu, acela al eparhiei noastre orădane — păstorite atâta timp de episcopul sârbătorit —, pâr. prelat Dr. Gheorghe Miculaș, o numeroasă delegație a școlilor și institutelor de creștere dela Beiuș, condusă de profesorul Dr. C. Pavel, d. general Traian Moșoiu, care venea să aducă tributul armatei române, prefectii județelor învecinate, foarte mulți protopopi și preoți și un impunător pelerinaj al credincioșilor noștri din apropiere și din Maramurășul, care nici azi nu poate uita pe fostul său vicar dela Sighet.

Asupra întregii asistențe, strânse în jurul locului care a legănat copilăria episcopului Pavel, plana marele spirit al acestui nemuritor arhieru, care prin jertfele ce și-a impus pentru realizarea mărețelor sale gânduri a scris o pagină din cele mai glorioase ale istoriei naționale și culturale a neamului nostru din părțile apusene ale țării. Foarte bine a subliniat acest lucru generalul T. Moșoiu, care s'a simțit îndemnat să spună cu această ocazie următoarele: „Școlile înființate de Mihail Pavel, susținute de fundațiunile întemeiate de el, au făcut să găsim acolo în 1919, când trupele regelui Ferdinand I au trecut linia de demarcație dela granița răsăriteană a Bihorului, o pulsație românească ce niciodată nu o vom putea uita. România întregită, înainte de a o întregi oștile vechiului regat, o întregiseră în toate sufletele dela granița etnică, cea mai expusă, școalele pe cari le-a înființat și susținut prin fundațiunile sale episcopul Pavel, preoții, învățătorii și ceilalți luminători pe cari acest episcop, trăit în sărăcie, i-a crescut în școalele înființate de el, cu bursele instituite de cele mai multeori din ceeace și lua dela gură“.

Scoaterea în lumină a acestei mari fapte culturale și naționale a fost rostul adevărat al serbării de comemorare dela Recea. Lespedea de piatră ce s'a așezat cu acest prilej în biserica noastră deacolo este numai un semn, că, cu toată criza morală prin care trecem, ori poate tocmai de aceea, neamul nostru știe să prăznuiască după vrednicie pe glorioșii înaintași, cari și-au pus întreg sufletul pentru izbândirea integrală a marilor noastre ideale.

Rolul latinității

Cuvânt rostit de d. prim-ministru I. C. Brătianu la inaugurarea congresului presei latine

Doamnelor, Domnilor,

În numele guvernului român, am cinstea să vă urez bun sosit.

România este deosebit de fericită, că vede întrunindu-se în capitala sa, congresul Dvoastră; ea primește azi prieteni veniți de departe, dar apropiați prin legături de rudenie, care ne sunt scumpe.

Salut în Dv., d-lor și d-nelor, un factor esențial al civilizației lumii, căci înfățișați, cu titlu dublu, acest element: sunteți latini, și sunteți organul și respiratorul opiniei publice.

Un înțelept a susținut odinioară, că vorba este cel mai bun și cel mai rău lucru. Îmi pare, că aud pe malițioși susținând că Esop ar fi spus aceasta despre presă, dacă ea ar fi existat pe vremea lui.

Mă grăbesc să adaug că, pentru cine cunoaște caracterul adunării Dvoastre, alternativa n'ar putea exista; numai primul ei termen e de luat în considerare, căci Dv. vă puneți toată știința, care e o artă, în serviciul celor mai nobile cauze.

Redutabilă e puterea pe care exersați.

Putere aproape divină totuși atunci, când forța dionisiacă a presei se unește, sub semnul Minervei, cu calmul apolonian al clarității și ordinii latine.

Influența din ce în ce mai preponderentă pe care democrația o atribuie opiniei publice, a mărit în consecința puterea Dvoastră.

E just, să constatăm raportul indispensabil care trebuie să existe între autoritatea care revine la ceeace formează opinia publică și conștiința responsabilităților pe care o atare putere o implică.

Noțiunea de echilibru ori a frumoaselor proporții care e una dintre însușirile dominante ale spiritului latin, n'ar putea lipsi celor care sunt cea mai vie manifestare a lor.

Mentalitatea latină este cea mai puțin chimerică dintre toate cele cari au inspirat popoarele. Încordată spre viitor, ea are rădăcini adânci într'un trecut ilustru. Ea ridică, într'o epocă în care forțele combinate ale anarhiei intelectuale și sociale amenință fundamentele acestei civilizații greco-latine — cinstea Europei —, dubla întăritură, care, timp de veacuri, a făcut mărirea Romei: principiul de ordine și principiul de drept.

Revoluția franceză a adăugat la această moștenire a cetății eterne triumful principiului democratic, în starea-i de sănătate pe cât de expusă rătăcirilor demagogiei, pe atât și de ostilă arbitrariului tiraniei.

Ieșită din unirea fecundă a celor mai glorioase dintre tradițiuni cu pasiunea arzătoare a progresului, forța creatoare a latinității, n'are nimic exclusiv; opera ei a încetat de multă vreme să fie apanajul unei singure rase și al unei singure continent. Ea a devenit expresia cea mai înaltă a unei culturi și a unei civilizații universale.

Însușirile creatoare și ordonate ale latinității au contribuit astfel, mai mult ca orice altceva, la progresul general și i-au dat acest titlu de glorie cu care se mândresc toți cei cari au avut onoarea de a primi întipărirea romană pe vecie neștearsă.

Aduceți cu Dv., luată din istoria nobilelor Dv. patrii, dovada strălucitoare a misiunii latine în viața omenirii; dar nu veți găsi nicăeri mai mult ca în România, dovada irefutabilă a serenității caracterului rasei. Imprejurările funeste care au pus poporul nostru la răscrucele invaziilor și care păreau făcute să-l distrugă, n'au izbutit decât să-i facă cu atât mai scumpe origina și naționalitatea.

Într'o tragică izolare — mijlocul unei furtuni statornice — având abia un suspin în accent, Românul a afirmat timp de 18 veacuri: „Sunt român!“.

Poporul acesta și-a înfăptuit unitatea națională, după atâtea vicisitudini, în timpul cărora n'a încetat să lupte și să sufere pe frontul acesta, în dosul căruia civilizația latină se menținea și se desvolta.

Azi stăpân pe destinele sale, el va putea să participe la rândul-i, în chip activ, la progresul acestei civilizații și să îndeplinească în Orientul Europei, soarta pe care o determină facultățile rasei și situația lui geografică.

Pentru a îndeplini misiunea aceasta, el are nevoie de pacea pe care i-o asigură înăuntru ordinea și dreptatea socială și pe care respectul tratatelor și desvoltarea raporturilor amicale internaționale, trebuie să le garanteze liniștei generale.

La această operă de armonie socială și de pace între popoare, nimic nu poate să contribuie în mod mai eficace, decât presa, pe care o reprezentați.

Fac urările cele mai călduroase pentru ca ea să-și poată îndeplini menirea pentru binele omenirii și civilizației.

Dv. sunteți presa, presa latină. Noblesse oblige!

O punere la punct în chestia concordatului. Spre a mai mângâia, se vede, pe ceice nici decum nu pot înghiți „crima națională” a guvernului trecut de-a fi dus la sfârșit tratativele începute de guvernul liberal, care i-a premers, „Cuvântul” a înregistrat de curând știrea, că lucrul nu este terminat și că vor urma noi tratative.

Acestei afirmații îi opune ziarul „Dimineața” o desmințire categorică, pe care o dăm și noi aici pentru orientarea cititorilor noștri.

Iată ce se spune în numărul dela 1 Oct. c. al „Dimineții”:

„Un ziar de seară, anunțând noi tratative pentru încheierea Concordatului, afirmă că „textul care s'a publicat în ziare, nu este cel pe care l-au semnat d-nii V. Goldiș și Cardinalul Gasparri”.

„Ziarul acesta creiază, desigur fără să vrea, prin afirmațiunea de mai sus, o confuziune pe care n'o putem accepta. Textul despre care vorbește el este cel publicat recent de ziarele maghiare, după cel care a apărut în 1924 în ziarul „Lupta” și care nu e deloc cel semnat în Mai 1927.

„Ceea ce am publicat noi, luna trecută, alcătuie punctele principale ale Concordatului semnat. Și ele nu pot suferi nici o desmințire, căci înfățișează — fiind luate din sursa oficială —, realitatea actuală.

„E regretabil că nu se face această demarcare, și nu înțelegem de ce se afirmă că „tratativele, care au fost suspendate, vor fi reluate”, odată ce mai jos se arată că acordul cu Vaticanul a fost semnat.

„Cum pot fi reluate tratative în jurul unui pact definitiv semnat de ambele părți? Și cum se poate vorbi de suspendarea unor tratative când se afirmă totodată, că textul acordului și-a primit consacrară parafei negociatorilor?”

„Nu înțelegem ce-ar mai putea termina d. Banu. De bună seamă e o greșală de redactare a informației în chestiune”.

Citiți și răspândiți „UNIREA”

Școlile Blajului

—Regimul ce li-s'a impus din partea guvernului—

„Monitorul Oficial” dela 1 Septembrie c. publică — sub Nr. 77,066, purtând data de 4 Iunie c. și având încă semnatura fostului ministru I. Petrovici — o decizie ministerială deosebit de importantă, care, privind noul regim al școlilor noastre secundare din Blaj și Beiuș, este pentru biserica noastră un document istoric și ca atare e bine să fie cunoscut din partea tuturor cari au la inimă soarta unor instituții atât însemnate ale ei. Și aceasta cu atât mai mult, că (după „Mon. Of.” dela 8 Sept.) o a doua decizie ministerială, dată sub Nr. 105.911 la 15 August 1927 — deci sub actualul guvern —, prezintă regimul fixat în decizia anterioară drept o *statifioare* a școlilor noastre secundare. Nici Blajul, nici Beiușul nu poate fi însă pur și simplu statificat, și de aceea ne place să credem, că acțiunea capiiilor bisericii noastre — cari sub nici un cuvânt nu se pot învoi la o etatizare — va avea rezultatul dorit.

Nu voim să prejudiciem această acțiune, nici să-i creiem eventual greutăți, și de aceea ne restrângem deocamdată la simpla publicare a acestor 2 decizii ministeriale.

Sunt următoarele:

I

Noi, ministru secretar de Stat la departamentul instrucțiunii,

Având în vedere serviciile aduse culturii naționale de liceele române de băieți și fete greco-catolice din Beiuș și Blaj în trecut;

Având în vedere situația grea materială prin care trec aceste școli;

Având în vedere, că Statul servea acestor școli subvenții cari acopereau în bună parte întreținerea lor, și că prin bugetul anului în curs aceste școli au fost luate în întregime în bugetul Statului;

Având în vedere necesitatea de a se regula în chip mai precis raporturile Statului cu aceste instituții în vederea atât a asigurării existenței lor materiale, cât și a drepturilor corpului didactic și elevilor lor,

Decidem:

Art. I. Liceul de băieți român unit „Samoil Vulcan”, liceul român unit de fete, ambele din Beiuș, liceul greco-catolic român de băieți și liceul român greco-catolic de fete, ambele din Blaj, se vor bucura pe viitor de următorul regim:

a. Cu începere dela 1 Ianuarie 1927 corpul profesoral al acestor școli rămâne definitiv înscris în bugetul ministerului de instrucțiune;

b. Numirea profesorilor se va face de minister cu formele legale de numire, în conformitate cu dispozițiunile din legea învățământului secundar și alegerii făcută de autoritățile confesionale de cari depind aceste școli, din tabloul de capacitate pentru profesorii de curs secundar;

c. Titlurile cu cari funcționează actualii membri ai corpului didactic al acestor școli, precum și salariile la cari au dreptul, vor fi recunoscute și înscrise în buget pe baza constatărilor făcute de o comisie de verificare instituită de minister, în care va fi reprezentată printr'un delegat și autoritatea confesională respectivă;

d. Toate prevederile legilor și regulamentelor școlare privitoare la obligațiunile de serviciu, dreptului și disciplina membrilor corpului didactic sunt aplicabile și profesorilor dela aceste școli. Ele vor fi aduse în îndeplinire prin organele administrative și de control dependente de ministerul instrucțiunii. Autoritatea confesională are dreptul de a face și ea controlul instrucțiunii și educațiunii prin organele ei speciale și a raporta ministerului pentru luarea de măsuri corăspunzătoare;

e. Directorii și directoarele acestor licee, precum și personalul administrativ va fi numit de minister cu formele legale după propunerea sau consimțământul autorității confesionale respective;

f. Programele de studii, promoțiunile, certificate, sărbătorile și vacanțele și în genere întreg regimul care se aplică școlilor va fi cel aplicat și în școlile secundare ale Statului;

g. Cu începere dela 1 Ianuarie 1927 orice modificări, adăugiri sau reducere în privința numărului și a compunerii claselor ori catedrelor se vor face numai de minister, după propunerea sau cu avizul autorității confesionale respective.

Art. II. D. director general al învățământului secundar este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a acestei decizii.

☐ ☐ Foia „Unirii” ☐ ☐

Pro memoria

Episcopul Mihail Pavel

1827—1927 *)

de Dr. C. Pavel

I

În cele dintâi decenii ale veacului nostru, aproape fiecare an ne-a reamintit și ne reamintește oameni și fapte din trecutul neamului ce ne fac să simțim barem pe o clipă plutind de-asupra noastră suflul vremilor înțelepte și al marilor generații de sacrificiu.

Toamna acestui an asișderea ne oprește în goana gândurilor și a preocupărilor zilnice și, în bătaia blândă a razelor ce mereu se răcesc, ne întoarce privirile pline de admirație spre această gură de rai care e ținutul Baia Mare și ne mai îndreaptă inimile pline de pietate spre leatul 1827.

La 6 Septembrie crt. s'a încheiat un veac

*) În legătură cu serbările comemorative, ținute Dumineca trecută la Recea — locul de naștere al marelui episcop M. Pavel —, dăm aici, în 2 numeri consecutivi, discursul festiv al cunoscutului profesor dela Beiuș, oare a reușit să prindă, într'o frumoasă sinteză istorică, contribuția acestui arhieru la opera conservării și întăririi conștiinței românești în părțile unde influența Blajului nu prea putea să pătrundă. N. R.

de când aci, în acest sat, sortit azi la mare cinste, s'a născut episcopul Mihail Pavel, unul din cei mai mari binefăcători ai cărții românești și promotori ai culturii naționale în Ardealul sutei XIX.

De viața și opera acestui episcop se leagă de o parte scăparea și existența de până azi a școlilor din Beiuș, iar de altă dezvoltarea acestora în vremuri de mare strâmtoare și într'o măsura ce a dejucat socotelile celui mai negru regim și ale celor mai nealinați dușmani ai noștri.

Gestul acesta ridică moralul cărturarilor și luptătorilor ardeleni și în vâltoarea celor mai exasperate frământări naționale, cum au fost cele dela 1890—1900 (Memorandumul, guvernul Bánffy, lex Apponyi), ne a inspirat curaj, îndârjirea și credința în viitorul și puterea de viață a neamului românesc.

*

După încheierea dualismului dela 1867, viața popoarelor conlocuitoare ajunge la discreția noului regim. Îndeosebi legile școlare, contra tuturor garanțiilor prevăzute de legea așa zisă a naționalităților din 1868 art. 44 se înăsprește pe zi ce merge.

Regulamentul din 1879 și cel din 1883 pentru învățământul primar și secundar devine o amenințare permanentă la adresa celor patru licee românești, dintre cari cel dela Beiuș era unicul nostru liceu în Ungaria proprie — vârt

aici, în mijlocul marelui semicerc românesc din jurul Ardealului, încă pela începutul veacului trecut — 1828 — de episcopul Orăzii Samuil Vulcan. — Și deatunci până la glorioasa întregire a neamului, n'am răsbit una cu capul să mai putem obține vreo școală secundară pentru ținuturile amintite. Sunt emoționante îndeosebi conferințele și stăruințele preoților și ale intelectualilor români sătmăreni din anii 1873—1874 pentru un liceu românesc, fie la Baia-Mare, fie la Seini, ori Somcuta. *)

La Beiuș tot în vremea aceasta, liceul lui Vulcan umbra — cum zice cronicarul — cu zilele în mână.

Clădirea cea veche dela 1828 devine tot mai strâmtă și neîncăpătoare. Fondurile lui Vulcan și Erdeli la 1880 nu mai pot suporta lefurile și cheltuelile de întreținere. O leacă de ajutor dela stat ce-l aveau școlile din Beiuș încă de pe vremea absolutismului austriac, la 1875 e suprimat.

Intr'aceste vremuri rele ne vine la Oradea un om bun.

După moartea lui Olteanu la 1879, titular al episcopiei române unite al Orăzii e numit episcopul de până aci al Gherlei Mihail Pavel.

Născut la 6 Septembrie 1827 în satul Recea, jud. Sătmar — din părinți iobagi, deși nobili cu blasoane vechi —, studiază la Baia-Mare, Satu-Mare și Cașovia, azi Koșice

*) V. Babeș, Albina. Bpesta. 1874. No. 12 (Aprilie).

II

Noi, ministru secretar de Stat la departamentul instrucțiunii, pe baza deciziei acestui departament Nr. 77.066 din 1927, prin care se specificau modalitățile trecerii la stat*) a liceelor confesionale româno-unit de băieți „Samoil Vulcan” și liceul româno-unit de fete, ambele din Beiuș, liceul român greco-catolic de băieți și român greco-catolic de fete, ambele din Blaj;

Având în vedere și încheierea comisiei însărcinate cu verificarea titlurilor și drepturilor profesorilor ce funcționează la aceste școli, și cari conform deciziei mai sus amintite urmează să fie încadrați în corpul didactic al Statului*),

Decidem:

Art. I. Profesorii liceului de băieți român unit „Samoil Vulcan” și liceului român unit de fete, ambele din Beiuș, și cei de la liceul român greco-catolic de băieți și român greco-catolic de fete, ambele din Blaj, se trec în corpul didactic al Statului*) recunoscându-li-se abilitarea și vechimea de funcționare cu drept de gradație după cum se arată dreptul fiecăruia.

(Urmează încadrările).

Art. II. Drepturile la gradație ale tuturor acestor profesori sunt calculate pe ziua de 1 Ianuarie 1927.

Art. III. D. director general al învățământului secundar este însărcinat cu executarea acestei decizii.

Dela congresul presei latine. După 3 zile de discuții deosebit de interesante, congresul presei latine — prezidat de d. ministru Stelian Popescu, directorul ziarului „Universul” — a fost încheiat prin publicarea următoarelor rezoluții, cari pot să orienteze pe oricine asupra preocupărilor acestui congres:

1. Ziariștii latini vor lupta pentru popularizarea ideii de dublă naționalitate și reuniunile anuale de la Geneva vor fi folosite pentru cunoașterea și strângerea raporturilor inter-latine. Pentru studierea problemei d. blei naționalității s'a ales un comitet.

2. Se va crea o asociație de presă latină,

*) ? !

N. R.

pentru a asigura comunicația directă între ziariștii latini.

3. Se va întemeia o bibliotecă neolatină, cuprinzând operele de seamă ale celor 5 literaturi neoromanice, publicată în limba franceză, italiană, spaniolă, portugheză și română. Se va scoate un „manual al latinității”, care se va introduce în școlile tuturor țărilor latine.

4. România și Spania a adoptat încă în acest congres ideea schimbului de studenți, și după norma aceasta ideea se va realiza și între celelalte țări latine.

5. Se va lucra, pe toate căile, pentru drepturile politice ale femeii latine și pentru puțința de a-și păstra, căsătorită, naționalitatea.

6. Se va porni o campanie pentru reducerea tarifurilor de cablo-radio la agențiile de presă latină.

7. Suprimarea vizei consulare între țările latine.

Congresiștii se angajează a susține prin presă propaganda pentru triumfarea acestor propuneri, adoptând drept amintire o medalie comemorativă, având pe o parte efigia lui Vergilius, iar pe cealaltă pe acelea ale lui Camoens, Dante, Mistral, Cervantes și Alexandri.

Amintirea congresului se va eterniza în sala Sindicatului ziariștilor din București prin o tablă comemorativă.

Un alt praznic

La 18 Septembrie c. delegatul I. S. S. pâr. mitropolit, pâr. Dr. Ioan Bălan, a binecuvântat o nouă biserică în Ogra, tractul Iernut.

Încă un semn al vitalității bisericii noastre: 80 familii, foști servitori ai grofului Haller, într'un sat mare unguresc, fac maximele eforturi pentru a contribui la ridicarea noului Sion cu suma de 640.000 Lei; sau de familie cu 8.000 Lei. Cu asta, cred, că am arătat îndeajuns jertfa ce o face bunul creștin pe altarul bisericii.

Repausatul preot Alex. Circa, îndelungați ani, a adunat ban de ban, repartiție după repartiție, ca fiul său, actualul paroh al Ogei, pâr. Alex. Circa, având suma asigurată să aibă

munca organizării acestei zidiri, care este o mândrie a bisericii noastre în aceste părți.

Parastasul servit cu această ocazie, a fost ultimul tribut de dragoste și recunoștință a unei parohii pentru bunul ei preot dispărut; bucuria binecuvântării e nădejdea cimentării acestor legături între fii și credincioși.

Cei șceptici și neîncredători în izbândă, ar trebui să ia parte la un asemenea praznic; cei mici de suflet și neîncredători în poporul nostru să fi venit la Ogra; cei ce cred, că poporul nostru e stricat și corupt, să vadă aceste jertfe și va zice: mea culpa!

Când în sărăcia de azi Ogra, cu 80 familii, ridică o așa frumoasă biserică, face suprema dovadă, că nu au prins încă „procesele verbale” ale lui „Oprean” din Sânmărtin, nici pescuirea în turbure ale altui frate ortodox. — Apa trece, pietrele rămân.

Pietri mici la vedere, dar grele la ridicare: suflete dornice și evlavioase, bunul Dumnezeu, Vă va da răsplată pentru jertfele Voastre. Dar a și început răsplată: bucuria Voastră și a unei biserici.

Pr. Ion Belu.

Știri mărunte

Personale. P. Ven. Ordinariat arhidiecezan a numit pe pâr. *Laurențiu Nicoară* paroh la Cluj-Cordoș, iar pe pâr. *Dr. Coriolan Săbău* preot misionar.

— Acelaș a numit pe d. *Dr. Virgil Baican*, asistent la Clinica medicală din Cluj, medic arhidiecezan în locul vacant.

— P. Ven. Ordinariat de Gherla a numit pe pâr. *Mihai Pop* din Băbuș și pe pâr. *George Mânzat din Dej* protopopi onorari, pe pâr. *ieromonah dela Bicsad Augustin A. Pop* preot II la parohia Bixad, iar pe pâr. *Alexandru Avram* administrator local la Dolheni.

Automobilele statului. Cu toate că bănuim, că cenzura ne-a căzut pe cap pe urma celor scrise mai dăunăzi referitor la automobilele prefecturilor, dăm, după „Neamul Românesc” al dlui N. Iorga, următoarele știri privind risipa

— Cehoslovacia —, teologia la Ungvar și Viena.

La 1852 preot, pe urmă vicar al Maramureșului și deputat, la 1872, după alegerea lui *Vancea* de mitropolit al Blajului, e numit și la 26 Febr. 1873 e sfințit întru episcop al Gherlei, iar la 1879 înaintat la scaunul episcopesc al Orășii-mari.

În vâlmășagul de stări desolate privirea i-se opri îndată după înscăunare, în sinodul din 1881, asupra școlilor din Beiuș. *)

Episcopul Pavel nu era nici atât de modern, nici atât de bogat, ca să nu înțeleagă durerile neamului său.

Anii dintâi, la legea din 1883 *răspunde cu renovarea clădirilor vulcaniene și tot atunci aranjază și starea materială a corporațiunii didactice.*

La 1887 *lărgeste acest zid cu o aripă modernă și impunătoare pentru sece săli de învățământ.*

Dragostea de muncă, pacea și buna înțelegere, ca tot atâtea pârghii ale progresului, se instăpânesc în viața vechi lor școli.

Decât, zbirii lui *Tisa Bătrânul*, zdrobitorul de naționalități, nu priveau cu ochii buni la pulzația culturală românească ce se infirpa zi cu zi în școlile din Beiuș.

Suatem în vremea când nu dicta puterea

dreptului, ci dreptul puterii; — când în numele libertăților constituționale suprimară *Slovenska Matica* și unul după altul toate liceele Slovacilor din Ungaria de nord, deși legea din 1868 și în liceele de stat ridicate în ținuturile naționalităților prevedea limba acelor, prin urmare și cea românească, chiar ca limba de predare, în părțile românești. În schimb prin legea școlară din 1883 cercau pricina cu lumânarea și cu denunțianți plătiți cu câte zeci mii de zloți *) la an, ca să împiedece cu deosebire progresul slovei și al culturii naționale românești.

Și prilejul nu întârziă.

La 1888 se înscenează istoria cu steagul național unguresc dela Beiuș.

În ultimul deceniu din veacul trecut — pe lângă procesul Memorandului — nimic n'a răscolit în măsură mai mare opinia publică românească ca așa zisul „atentat dela Beiuș contra drapelului național unguresc”. — D'acapo țin să constat că reprobăm chiar și gândul de a admite astfel de gesturi la prestigiul unei țări și de a justifica acte de imprudentă și și nesocotită provocare față de o putere de stat.

Decât, chestiunea, prezentată în adevărata ei lumină și realitate, nu comportă nici unul din aceste criterii.

De aceea provocarea pusă la cale în felul cum tinerimea școlară a reacționat la această ispită, dacă ne-a adus o epocă tristă de treizeci de ani, pentru școlile din Beiuș, în aceeaș vreme a contribuit mult la trezirea și îndărjirea spiritelor, la întărirea conștiinței naționale, care tocmai în vremea aceasta, pe urma pasivității politice, tânjea și prindea a-se împăca cu ravagiile guvernelor dela Budapesta.

Și întocmai cași în procesul Memorandului, deși noi am fost pedepsiți — vorba lui Jeszensky — pâră tot ei au pierdut-o. *)

Deși ai noștri, indeosebi *Dr. A. Bunea* și „*Gazeta Transilvaniei*” cu argumente iresturnabile au dovedit, că nicăiri într'un stat civilizat de pe urma unei imprudențe, săvârșită de un minor — ceace nu era cazul, de vreme ce justiția n'a dovedit nimic contra elevilor —, nu se pot nimici instituțiunile culturale, totuși ministerul instrucțiunii publice, Conte Csáky Albin, luase toate măsurile pentru suprimarea unicului liceu românesc din Ungaria proprie, a liceului din Beiuș. **)

Acum începe lupta epică și marea și adevărata misiune a episcopului Pavel în istoria culturii românești.

Episcopul aflând de intențiile ministrului, mai bine ale guvernului Tisza, aleargă pela Budapesta și Viena.

*) *Păcățianu*: Cartea de aur. VII. p. 798.

**) *Dr. A. Bunea*: Discursuri, autonomia bis., diverse. Blaj. 1903.

*) *P. Mihăișu*: Raport despre Gimnaziul superior gr-cat din Beiuș pe 1879/80 și 1880/81.

*) *A Roman*: Federațiunea. Bpesta. 1874. No. 18 (Aprilie).

ce se face în această materie. Iată ce se spune în numita gazetă (Nr. dela 5 Oct. c.): »Automobilele statului, înghit anual 300 (trei sute) milioane lei, cel puțin... Un milion pe zi, pentru sport și plimbări pe socoteala contribuabililor. Un milion pe zi! Invităm pe d. Vintilă Brătianu să comunice oficial: Cât au costat pe an, dela 1920 până astăzi, automobilele statului, județelor și comunelor. Il rugăm să dea sumele globale, cuprinzând, pe an, cheltuiala cumpărării, și înțreținerii tuturor automobilelor turisme, ale instituțiilor publice... În ajunul noului buget, este necesar și trebuie să se știe, dacă d. Vintilă Brătianu înțelege să dea pe față o risipă scandaloasă, și să încheie cu un scandal care revoltă. — Când dările cad cu nemiluita, risipa unui milion pe zi, constituie o provocare.»

Locale. Duminica viitoare a săptămânii a patra după Înălțarea sf. Cruci, va predica în catedrală Reverendul *Diomid Ciulea*, majordom al curții mitropolitane.

— Greutățile de ordin financiar, de cari se resimte azi întreagă viața economică a țării, sporite cu o seamă de nereguli nu prea însemnate, au alarmat pe câțiva dintre membrii Consiliului de Administrație ai băncii »Patria«, provocând un control mai serios asupra gestiunii ultimului an. Lumea interesată așteaptă cu deplină încredere rezultatul anchetei, fiindcă e sigură, că membrii Consiliului de administrație nu se vor opri — în caz de nevoie — la măsuri de jumătate, așa că alarma ce s'a produs nu trebuie să îngrijoreze pe nime.

— Probabil în legătură cu noul regim impus școlilor noastre din Blaj, ministerul a aprobat pentru noul an școlar un total de 30 burse a câte 600 Lei lunar, pentru cei mai buni elevi ai liceului de băieți.

Credulitatea necredincioșilor. Poliția din Paris face de curând constatarea, că în acest singur oraș se găsesc la 3460 de »prezicătoare«, cari toate câștigă foarte frumos. Acestea lucrează cu o reclamă uimitoare, întrucât sunt gazete cari încasează pe an din atari anunțuri până la un jumătate milion franci. Și este foarte interesant, că cei ce ajung jertfele acestor babe profetese sunt de comun din rândurile celor ce se socotesc mult prea »luminați«, decât să mai poată crede adevărurile veșnice ale creștinătății.

În tot locul însă întimpină urechi surde la durerea sa și a neamului românesc.

Reîntors acasă stă nedumerit și abătut: de unde, ce și cum să înceapă.

Aproape treisute de elevi, avizați la acest liceu, toți băieți dela sate, de țărani, preoți și învățători, întreținuți cu straița de acasă și din ajutoarele — modestele »stipendii«, burse — făcute de Vulcan, »Fundajiunea de pâine« și de bunii creștini și români: *E. Gojdu, Elena Chiba-Birta, Zaharie Mihoc, Faur, Figa și Ioan Popp*, trebuia să-i arunce pe drumuri, ori să încheie cu guvernul un compromis și să mântuie ce se mai putea mântui.

După multe stăruințe, smulge cele patru clase inferioare neatînse și în starea de pân' aci, iar pentru cele superioare, neavând încotro, e necesitat să accepte limba maghiară. În aceeaș vreme însă reușește ca nici limba românească să nu fie scoasă cu desăvârșire din cele patru clase superioare, ci, pe lângă studiul religiunii și al limbei și literaturii naționale, ea să aibă oareșcare latitudine și la celalte materii de căteori ar pretinde această interesele pedagogice.

În chipul acesta s'a putut mântui caracterul național-bisericesc al școlilor din Beiuș.

† **Văd. Ida Ciato n. Rațiu**, mama soției dlui Ioan Fodor, fost profesor la Blaj și azi director de liceu la Timișoara — căruia și pe această cale îi transmitem condoleanțele noastre —, s'a stins la 30 Septembrie c. în vrâsta de aproape 80 ani. Osemintele i-au fost aduse și înhumate în cripta familiară din Blaj. O deplâng numeroase rudeni. — Odihnească în pace!

Mulțumită. Ni-se cere publicarea următoarelor șire: »Dl. Iosif Zinvel din Zagra, cursor diecezan la Episcopia Lugojului, a dăruit parohiei noastre din Cib Mineiul anului întreg dela biserica din Zagra, înlocuindu-l pe acesta cu al său propriu. Această nouă binefacere de aproape 2000 Lei a d-lui Iosif Zinvel pentru o biserică prigonită se adauge la lungul șir de fapte bune ale donatorului. Oficiul parohial și credincioșii din Cib și Cheia Cibului îi aduc pe calea aceasta mulțumita și recunoștința lor.»

Pentru restanțieri

Intrând în ultimul cvartal al anului și având în acest an excepțional de multe și însemnate întârzieri la plata abonamentului, rugăm stăruitor pe toți restanțierii, să binevoiască a ne trimite cât mai fără întârziere sumele ce ne datoresc, pentruca și noi să putem face față multelor și grelelor îndatoriri pe cari le avem cu scoaterea gazetei.

Deodată aducem la cunoștința celor ce nici pe anul trecut nu sunt în ordine cu plata abonamentului, neînțelegând să răspundă nici la provocările speciale ce le-am adresat, că am hotărât să le sistăm trimiterea foii, căutând să ne încassăm pe altă cale sumele cari nu ne pot fi oprite. Lucrul acesta reclamă însă și cheltuială și muncă, așa că am fi foarte recunoscători față de toți, cari ne-ar cruța dela toate acestea.

Creștini buni cum sunt, sperăm că cei mai mulți restanțieri își vor pricepe datoria ce au față de această foaie.

Red. și Adm. UNIRII

Telefonul »Unirii«

M. Oluj. Pe cât suntem informați, primirile suplimentare la teologia din Blaj nu se vor face decât după începerea cursurilor, fiindcă abia atunci se va putea cunoaște numărul locurilor vacante.

»Telegraf român«. Sibiu. Fapta incalificabilă a »Oprenilor« dela Sănmărtin, cari au reușit să angajeze organele administrative în serviciul proselitismului lor abominabil, nu poate fi aprobată din partea nimănui și de aceea ne place să credem că prefectul, care a crezut că poate să impună satelor noastre curat unite contribuții pentru »catedrale« de ale ortodoxiei, n'are să mai ferească prea mult județul Târnavei-mici, care — oricât ar fi de »înapoiat în cultură« — tot nu poate fi tratat, pare-că, asemenea unei colonii de undeva de prin centrul barbariei africane. Și dacă DVoastră cu toate acestea luați apărarea acestor »clăditori de catedrale«, ba Vă permiteți la adresa noastră, chiar apostrofări ca: »necuviință«, »uitare de sine«, »impertinență« și alte preacuvioase floricele de stil, înseamnă numai, că ați fi, se pare, foarte bucuroși să puteți reinvia vremurile iobăgiei odioase, cari în multe privințe au fost totuși de preferit matrapazlăcurilor nerușinate ale zilelor noastre. — Cât privește apoi »scobiturile« pe cari arhierii bisericii noastre le fac, an de an, în vistieria țării, aveți perfectă dreptate: Față de »găurile« mari pe care le face vistierii ortodoxia DVoastră, stricăciunile ce i-le causează biserica noastră, snt în adevăr numai mici »scobituri«. — Și'n urmă să nu uitați un lucru: Capitala județului cu pricina nu este Diciosănmărtinul, ci Blajul.

»Legea românească«. Oradea. Citind articolul DV: »Pentru un blid de linte...« din numărul dela 1 Octombrie c. ne mirăm foarte mult, că d. V. Goldiș, care și-a făcut — cum spuneți — un pedestal politic din ortodoxia sa, a putut ajunge în completa DV. disgrăție, singur pentru faptul, că, în calitatea sa de fost ministru al cultelor, a înțeles să stea de vorbă cu sf. Părinte al Romei. În loc să Vă bucurați, că chestia concordatului, afirmative încheiat, a ajuns pe mâna acestui »leader« al ortodoxiei, și în loc de a avea prin această deplină siguranță, că ortodoxia »supradominantă« nu se va mai prăpădi de pe urma acestui act, cerut, se pare, de interesele mari ale țării, DVoastră veniți acum și — pentru a mai putea da o lovitură bisericii noastre — acuzați întreg guvernul, că lucrează pe mâna... Ungurilor. Agitația acestora pe chestia concordatului Vi-se pare »o simplă inscenare« și »liniștea de pe Târnavă« o

socotii drept o confirmare a acestei crime. — Dar, pentru Dumnezeu, nu observați și DVoastră că acestea sunt simptoame pentru... Mărcuța ?!

C. Beiuș. Văicăreala confratelui »Beiușul«, care se agită pe chestia, că »Vaticanul are pretenția de a se considera și astăzi o putere de stat«, este atât de ridicolă, încât nu merită să ne oprim asupra ei. Vă comunicăm totuși, că frații dela organul oficial al P. S. S. Ciorogariu înțeleg să-i mulțumească din inimă »pentru sprijinul încurajator ce înțelege să-l dea bisericii (ortodoxe) în lupta ei cu cei ce nu se sfiesc să-i calce sacrileg (sic!) în picioare interesele de propășire și pres-tigiu«. — Proaste zile ai mai ajuns, sărmane dle Goldiș!

Dr. P. Aind. Am primit cu mulțumită. Sperăm să ne putem ocupa de chestie poate încă chiar în numărul proxim.

N. Cluj. A fost, cum vedeți, o simplă scăpare din vedere, pentru care Vă cerem cuvenitele scuze.

Dr. P. București. Am primit 200 Lei. Până la finea anului curent mai aveți de plătit încă 180 Lei.

M. Mureșeni de câmpie. Confirmăm primirea abonamentului pe anul curent.

Oficiul parohial. Petroșeni. Chităm primirea sumei de Lei 200.

B. Orașul nou. Am primit 100 Lei, abonament pe 1/2 an.

Concurs

Pentru complectarea postului de director la filiala din Teiuș a bănoii »Patria« din Blaj se escrie concurs cu termenul de 1 Noembrie a c.

Refleotanții au să-și înainteze cere-rea dinpreună cu documentele de lipsă și să-și formuleze pretensiunile.

3-3

PATRIA.

Turnătorie de clopote și metal.

SCHIEB & KAUNTZ

SIBIU Str. Gării 15.

Livrează clopote de biserică pe garanție de ani îndelungați, turnate din material de prima calitate ca înainte de războiu, efectuate în mod artistic. Experiență îndelungată, de ani de zile, asigură o muncă ireproșabilă și un sunet armonios.

Cereți oferte speciale.

(205) 34 - 52

Vasile Hoza

Magazin de ornate bisericesti. Vesminte din cele mai bune stoffe.

Prapori de mătăsă din Damasc. Candelabre din bronz auriu de 6 până la 24 lumini. Potire cădelnițe, picside, epitrafire.

Fabrică de clopote

Turnătorie de fontă și metal. La comandă fabric clopote orice mărime din cel mai bun material cu garanție de 50 ani și prețurile cele mai solide.

Vasile Hoza

Sibiu, Piața Prințul Carol Nr. 6.

(97) 15-?